

ברגישות ובנחישות

שירות בתי הסוהר זכה לשבחים והערכה רבה על היערכותו ועבודתו במהלך ההינתקות ■ שיח מפקדים - תת-גונדר אבי ועקנין, מפקד גוש דרום, ותת-גונדר רמי עובדיה, מפקד "מעשיהו" - על ההיערכות לקראת הבלתי נודע, ההכנות, קליטת העצורים וחוויות קשות מעצורי הפינוי, בעיקר הילדים ■ בהחלט לא פשוט

מאת: טל בשן

מקומות כליאה בכלא "דקל" ו-500 מקומות ב"מעשיהו". "התחלנו בהכנות יסודיות מול המשטרה, מול הצבא, מול מג"ב ובתוך השב"ס עצמו", מספר תת-גונדר אבי ועקנין, מפקד גוש דרום, הכולל את בתי הכלא "נפחא", "אשל", "דקל", "אוהלי קידר", "שקמה" ו"רמון". "נערכנו לפינוי ארבעה אגפים בכלא ידקל, הכנו תוכנית יציפוף, שכללה העברת חלק מהאסירים לאגפים ולבתי כלא אחרים

תת-גונדר רמי עובדיה, מפקד כלא "מעשיהו", הנחיל לפקודיו את הסיסמה 'ברגישות ובנחישות' בעבודתו בכלא, ובשב"ס בכלל, חודשים רבים לפני שהתפרסמה בקרב הציבור בהקשר לפינוי גוש קטיף.

ששה חודשים לפני הפינוי הרשמי, כבר החלו בהוראת נציב שב"ס, רב גונדר יעקב גנות, להיערך בכלא "מעשיהו" לקליטת מפגינים ומתפרעים אפשריים ממתנגדי הפינוי. ההכנות המבצעיות והלוגיסטיות היו בכל היבט אפשרי - מביטחון ואבטחה ועד קליטת משפחות שלמות: "נערכנו לפרטי פרטים, מענייני חינוך ושירותים סוציאליים ועד חיתולים, מוצצים ואבקות מטרנה. במרס השנה כבר היינו בשיא הפעילות סביב הנושא", מספר עובדיה. "בהפגנות וחסימות הכבישים הגיעו אלינו באותה תקופה בסביבות 700 עצורים, רובם קטינים, וכבר מולם היינו צריכים לתרגל, תוך קשיים לא מעטים, את הסיסמה 'ברגישות ובנחישות', כך שמבחינתי גנבו אותה מאתנו", הוא אומר בחיוך.

היערכות לקראת הבלתי נודע

כשכל עם ישראל ראה את המראות ושמע את הקולות מגוש קטיף, כבר היו מאחורי שב"ס גוש דרום חודשים ארוכים של עבודת היערכות שקטה ויסודית לפינוי. חודשים לפני הפינוי נקבע, שכלא "מעשיהו" וגוש דרום יארחו במסגרת בתי הכלא את עצורי ההינתקות. לעצורים הוקצו 400

על מנת לפנות מקום לעצורים, שאלנו כוח אדם מבתי הכלא האחרים ונערכנו לוגיסטית לנושא

"כאן נכנסנו לשלב השני, המורכב עוד יותר - הכרזה על מתחם דקל כתחנת משטרה, על מנת לאפשר למשטרה לקלוט ולחקור את העצורים", מספר ועקנין. "היה מדובר בקליטה של כ-200 שוטרים וקצינים, ובהכנת מקומות מעצר נפרדים לנשים ולגברים".

המספרים מדברים בעד עצמם: 369 עצורים, מהם 159 קטינים, 210 בגירים, ובנוסף 862 איש שנחקרו, כשליש מתוכם קטינים, בהם לא מעט נשים ונערות. "לא צפינו בהתחלה שנצטרך לקלוט מאות מתיישבים, שהובאו באוטובוסים לחקירה בבת אחת, ביום אחד - אבל התעשתנו מהר מאד, פתחנו נקודות של זרימה וקליטה, ונערכנו מחדש בנושא הבידוק הביטחוני".

מסתבר שמסות האנשים שהגיעו לחקירה במתחם יצרו בעיה ביטחונית, שכן לא נחשבו עדיין כעצורים בטיפול השב"ס, אלא רק כנחקרים, בטיפול המשטרה. "פתאום שמענו על עצור לחקירה שנמצא בכניסה, חמוש באקדח, או במצלמות. הגבנו מיד בשינוי בהיערכות, והעברנו את הבידוק לשערי הכלא".

הכליאה עצמה, לדברי תת-גונדר ועקנין, "עברה חלק, למרות שהיינו צריכים להיערך לאספקת כל השירותים לעצורים האלה - ממזון כשר בהשגחת בד"צ ועד בתי כנסת". פה ושם, כמוכן, היו הפרות סדר: "חלקם היו בהחלט בעייתיים - ביום שבו עדן זאדה ירה בערבים בפרעם ונרצח, ניסו

אספקת מים, מזון וציוד. בעצם, כל הזמן הזה התכוננו לקראת הבלתי נודע, לא ידענו כמה עצורים באמת יגיעו אלינו בעקבות הפינוי - מאות? אלפים? בסתר לבי קיוויתי שלא נגיע למספרים גדולים, ולו רק בשל ההשלכות הלאומיות והמצב הכללי אשר יכול לדרדר את המדינה".

תהליכי קליטה גמישים

בסופו של דבר, ברגעי השיא, כמו יום הפינוי של כפר דרום, נכלאו בכלא "דקל" 369 איש, ונעצרו עוד כ-1,000, שגם בהם היה צריך לטפל.

צילום: אלי אטיאס

"אני מדבר על ילדים בני 10-12, על בנות שעוד מבקשות ממני 'חמש אבנים' כדי לשחק, ומצד שני - לא מוכנות להזדהות. אתה לא יודע אם יש ביניהן בנות עם בעיות רפואיות, פיזיות או נפשיות. ילדות קטנות שמכנות את הסוהרים והסוהרות 'קלגסיס' ו'נאציס', שמכנות סוהר דרוזי, לוחם קרבי בצה"ל 'כלב ערבי', שקוראות לשרון 'היטלר', שאומרות 'ריבין ימח שמו'. 28 שנה אני בשירות בתי הסוהר,

לקרוא את בית הכנסת על שמו של 'הגיבור עזר' זאדה'. מבחינתנו זו הייתה עבירת משמעת שטופלה מייד".

הסוהרים בבתי הכלא עברו הכשרה פסיכולוגית לקראת הטיפול בעצורי הפינוי?

"בהחלט. לפני ההינתקות קיימנו סדנאות, לימדנו אותם מול איזו אוכלוסייה עליהם לעמוד. מחד, ברור שלא מדובר בעבריינים רגילים, אך מאידך, אלה אנשים שיכולים להיות מניפולטיביים ולהפעיל פרובוקציות, כולל השפלות והתפרעויות. המושג 'נחישות ורגישות' בהחלט תפס גם אצלנו".

מדי שבת זכו חומות הכלא לביקורים של מאות תומכים מכל רחבי הארץ אשר באו להפגין ולחזק את העצורים, דבר שהביא להיערכות מיוחדת הן של שב"ס והן של כוחות משטרה נוספים, שהוקצו לשמירה על הסדר מחוץ לחומות.

ילדים בכלא

הקטע הקשה ביותר, אומרים תת-גונדר ועקנין ותת-גונדר עובדיה, שניהם ביחד וכל אחד בנפרד, היה ההתמודדות עם הילדים העצורים: "לראות ילדים בני 10-11 בין כותלי בית סוהר, לבד, בלי הורים, זה קשה, זה מזעזע", אומר ועקנין. "אתה רואה את חלקם רועדים, מפוחדים, אחרים משחקים את הגיבורים, מסרבים להזדהות, כי אלה ההוראות שקיבלו. ראיתי הורים שהתחננו אליהם מבעד לגדר שיוזדו, כדי שיוכלו ללכת הביתה, והילדים סירבו. למזלנו, תוך יומיים שלושה מרביתם הזדהו, כשהבינו שזה לא מועיל להם והעם לא ממש נרתם למענם".

התיאור של תת-גונדר ועקנין נשמע עוד מתון, יחסית לחוויות הטראומטיות שמתאר עמיתו תת-גונדר עובדיה, באותו עניין עצמו: "נשאלתי לקראת הימים הנוראים על מה אני סולח. אמרתי שעל דבר אחד לא אסלח והוא ההורים של הילדים האלה, שחשפו אותם לכל הדברים שיש בכלא, שגרמו להם להפוך להמון מוסת ואלים, ששלחו אותם לכלא, בלי ציוד, בלי כלום.

גונדר ועקנין, "אבל אני חושב שהיום, אם נידרש לטפל במקרים דומים, ואני כמוכן מקווה שלא - אנחנו ערוכים היטב לבאות".

"הסוהרים והסוהרות עשו עבודת קודש ממש", מוסיף תת-גונדר רמי עובדיה, "להם ולצוות ההדרכה שהכין אותם מגיע כל קרדיט אפשרי, ובמיוחד לסוהרים הדרוזים, שגילו אצילות נפש של ממש לנוכח מה שספגו מהעצורים".

רמי עובדיה, שילקח לבני באופן אישי את מה שראה בין כותלי הכלא שבניהולו (ואפילו שילם על כך בבריאותו), מודה שהוא חרד למדינה ולמוסדותיה: "לצערי יש לי תחושה שהסיפור הזה בכלל לא נגמר, ושטיפת המוח הזו של בני הנוער עוד עלולה להוביל למקרים חמורים. אני רק מתפלל שאם יהיה עוד פינוי - זה כבר לא יהיה בתקופת".

הערכה והכרה

תת-גונדר ועקנין, בעוד המשטרה והצבא זכו לשבחים רבים בעת הפינוי - עבודתכם בשב"ס בעת ההינתקות נחשפה פחות. זה מפריע לך?

"אין ספק שהמשטרה והצבא עשו עבודה נפלאה, וראויים לכל הערכה. אנחנו, מה לעשות, תמיד נחבאים יותר אל הכלים, אבל העבודה שלנו בהחלט נחשפה בפני כל הקצונה הבכירה של המשטרה, הצבא ומג"ב. כולם היו פעורי פה ממש אל מול היערכות המקצועית של סוהרי גוש דרום. יעידו על כך מכתבי התודה וההערכה שקיבלנו מכל הגורמים - אפילו אני הופתעתי מכמות השבחים וההצדעות שקיבלנו".

היערכות שרות בתי הסוהר זכתה להכרה ולהערכה לאומית ובינלאומית, שהגיעה לשיאה במהלך פגישת ראש הממשלה אריאל שרון עם סגל הפיקוד הבכיר של שב"ס. במהלך הפגישה הודה ראש הממשלה לחברי הספ"כ על עבודתם לאורך כל השנה ובעיקר בתקופת ההינתקות.

עברתי בתי כלא רבים, פגשתי כל היבט של עולם הפשע והעבריינות - ודבר כזה לא ראיתי".

"היה מקרה", ממשיך עובדיה, "של רב, מנהל אולפנה לבנות, שביקש לדבר עם הנערות. נענינו בחיוב, קיווינו שישכנע אותן להזדהות, כדי שנוכל לשחררן. במקום זה, כעבור מספר דקות, הן יצאו ממש כאחוזות טירוף, התפרעו, גידפו, השחיתו רכוש, כתבו כתובות נאצה - היה קשה לנו להאמין למראה עינינו. ועוד אחר כך הוא, בחוצפתו, שלח לי מכתב על הטרדה מינית, כביכול, שהבנות עברו מידי הסוהרים. הרגשתי ממש שאין שום גבול, שמדובר בחבורה שאין לה דין ואין דיין".

בשלב מסוים, מספר עובדיה, החליט לפנות לשירותי הרווחה ולד"ר יצחק קדמן, מנכ"ל המועצה לשלום הילד: "לא הבנתי איפה מערכת החינוך, איפה מערכת הרווחה? למה המדינה נחלצת לטפל בילדים שהזנחו על ידי זוג הורים נרקומנים ולא בילדים האלה? הרי גם כאן מדובר בניצול והזנחה של ילדים! אתה רואה ילדים חמודים בני 11, בא לך לחבק אותם, שמוציאים מהפה דברים איומים, עם טירוף בעיניים, שטופי מוח ואחוזי אמוק. והם לבד. המורים וההורים לא דואגים להם, לא משכנעים אותם להזדהות. זה ימלח הארץ?! אני קורא לזה פדופיליה אידאולוגית, ובעיני זה פשע לא פחות גדול מכל פדופיליה אחרת".

ערוכים לבאות

אחרי החוויה הזו, אומרים שני המפקדים, אי אפשר שלא לחשוב על מה שיביא עמו העתיד בתחום הזה: "קשה מאד לעכל את התופעות הנוראות של פגיעה במוסדות השלטון כפי שראינו אותן", אומר תת-

